

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології**

Маркова Анна Віталіївна

**ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ЕМОЦІЙНОСТІ У
СПІВВІДНОШЕНІ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ІНТЕЛЕКТУ**

спеціальність 053 Психологія

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Психологія»

науковий керівник:

*кандидат психологічних наук, доцент,
Міщенко Марина Сергіївна*

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУ

1.1. Основні підходи до вивчення емоційності

1.2. Сутність інтелекту як психічного явища

1.3. Психологічні особливості розвитку особистості молодшого школяра

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУ ТА ЕМОЦІЙНОСТІ

2.1. Методика та процедура дослідження

2.2. Результати дослідження співвідношення індивідуальних відмінностей емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту

2.3. Програма розвитку емоційного інтелекту молодших школярів

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Перетворення в сучасному українському суспільстві призвели до серйозних змін у системі загальної освіти, які торкнулися як організаційної, так і змістовної сторін цього ступеня освіти. Розширення масштабів людської діяльності та стрімке зростання обсягів інформації, які відбуваються останнім часом, значно підвищують вимоги до інтелектуальної діяльності молодого покоління. Сучасні соціально-економічні, інформаційно-технологічні, психолого-педагогічні умови, у яких протікає життєдіяльність особистості, загострюють низку протиріч, вирішення яких вимагає від людини інтелектуальних здібностей та їх реалізацію в процесі того чи того виду діяльності.

Таким чином, в останні роки значно підвищилась роль інтелектуальних здібностей. Тому розкриття інтелектуального потенціалу дитини сьогодні – одне з найактуальніших завдань, яке стоїть перед суспільством.

Мета дослідження – вивчити індивідуальні відмінності емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту в дітей молодшого шкільного віку.

Відповідно до поставленої мети дослідження визначено такі **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати основні підходи до вивчення емоційності, визначити сутність інтелекту як психічного явища.
2. Визначити психологічні особливості розвитку особистості молодшого школяра.
3. Експериментально дослідити співвідношення індивідуальних відмінностей емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту.
4. Розробити програму розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.

Об'єкт дослідження – взаємозв'язок інтелектуальної та емоційної сфер дитини.

Предмет дослідження – особливості емоційності та інтелекту в дітей молодшого шкільного віку й співвідношення між ними.

Для проведення дослідження використано такі **методи**: теоретичний аналіз наукових джерел з метою визначення стану вивченості проблеми, яка досліджується; методи спостереження за поведінкою дітей у навчально-виховному процесі, бесіди з метою одержання додаткових відомостей про учасників експерименту, тестування. До психодіагностичного комплексу увійшли методики: груповий інтелектуальний тест (ГІТ) розвитку інтелектуальних здібностей; тест на емоційний інтелект (методика Н. Холла); методика «Шкала диференціальних емоцій» (ШДЕ) К. Ізарда; методика діагностики емоційного інтелекту М. А. Манойлової.

Теоретичне значення роботи полягає в розширенні уявлень про емоційність як системоутворюючий фактор, поширенні згаданих уявлень на сферу інтелектуальних здібностей.

Практичне значення полягає у тому, що результати дослідження та зроблені на їх основі висновки можуть бути використані для вдосконалення шкільних програм, у розробленні навчально-методичних посібників для початкових класів закладів загальної середньої освіти, а також використовуватимуться в процесі викладання окремих розділів загальної та вікової психології.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота виконувалася на базі Сквирського ліцею інноваційних технологій «Перспектива». Основну вибірку склали 40 учнів молодшого шкільного віку (4 класи).

Апробація результатів дослідження. Матеріали й результати дослідження висвітлювалися на III International Scientific and Practical Conference «The world of science and innovation» (Лондон, 2020); II Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej «Osiągnięcia naukowe i perspektywę» (Wrocław, 2020).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Загальний обсяг представлений на 91 сторінці, основний зміст включає 77 сторінок. Робота містить таблиці та додатки. Список використаної літератури складає 77 джерел українських та зарубіжних авторів.

Висновки. Проведений у магістерській роботі теоретичний аналіз та експериментальне дослідження індивідуальних відмінностей емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту дозволили зробити нам наступні висновки:

1. Розгляд основних психологічних підходів до вивчення інтелекту й емоційності, а також їхнього співвідношення дозволив припустити, що індивідуальні особливості емоційності співвідносяться з особливостями інтелекту. Дане співвідношення виявляється в тому, що якісні параметри емоційності (модальність домінуючих емоцій) виступають як індивідуально типологічний фактор стосовно якісних і процесуальних (стильових) параметрів інтелекту. На наш погляд, інтелект – це універсальна сукупність психічних функцій (здібностей) особистості, пов'язана з особливостями відображення навколишнього світу, отриманням інформації в процесі когнітивної діяльності, її переробкою та ефективним використанням у перетворенні навколишнього світу.

2. Визначивши психологічні особливості особистості молодшого школяра з'ясували: даний період характеризується тим, що відбувається зміна способу і стилю життя, що активно впливає на емоційну сферу дитини. З'являється нова соціальна роль – учень, нові вимоги, зміна провідної діяльності – навчальна діяльність. З огляду на це, змінюється і сприйняття молодшого школяра у системі відносин, а також його інтереси та цінності. У молодшому шкільному віці дитина вже здатна розуміти та оцінювати емоції свої та інших, уміло адаптується до змін у своєму соціальному оточенні. Після переживання як негативних так і позитивних емоцій може досить швидко відновлювати свій стан, розвивається особистісна рефлексія.

У цьому періоді розвиваються та набуваються навички самосвідомісті-розуміння власних емоцій, самоконтролю – діти вчаться керувати власними емоціями; розвивається соціальне розуміння, емпатично ставляться до інших, добре ставляться до емоційності інших людей – намагаються управляти взаємовідносинами. Також активно розвивається мотиваційна сфера, самооцінка.

3. Експериментально дослідивши співвідношення індивідуальних відмінностей емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту встановлено, що інтелект безумовно впливає на емоційність. У дітей із низьким рівнем інтелекту виявлено низькі показники емоційного інтелекту, що в свою чергу дає змогу визначити в таких дітей занижену самооцінку, неадекватне уявлення про сприйняття себе іншими, низький рівень емпатійності, погане усвідомлення поведінки інших, пасивність та ригідність комунікацій. Діти не вміють керувати власними емоціями, вони досить імпульсивні. Діти, у яких високий та середній рівень інтелекту, мають протилежні результати. Вони здатні жити «в гармонії» зі своїми емоціями, мають добре розвинені навички самоконтролю, добре розуміють почуття інших, у них на достатньому рівні розвинена інтуїція, яка допомагає швидко знаходити правильне рішення у проблемній ситуації.

4. Розроблено програму розвитку емоційного інтелекту у молодших школярів. Програма дозволяє навчити молодшого школяра розпізнавати та усвідомлювати власні та чужі емоції, встановлювати та підтримувати позитивні міжособистісні комунікації, розвиває здатність долати конфлікти, що виникають між однокласниками, батьками, вчителями; сформувати вміння керувати собою, своїми почуттями, станами, користуватися внутрішнім діалогом. Основним методом ми обрали-тренінг. Мета тренінгу з розвитку емоційного інтелекту молодших школярів: ознайомити з основами і закономірностями розвитку емоційної сфери у дитини.